مقدسي، ابوعبدالله محمد بن احمد؛

احسن التقاسيم في الاقاليم، ترجمه علينقي منـزوي، تهـران، شـركت مولفـان و مترجمان ايران، ١٣٦١، ٢ج.

احسن التقاسيم

في‌معرفة الاقاليم

تأليف

ابوعبدالله محمدبن احمد مقدسي

(قرن چهارم هجري)

ترجمه

دكتر علينقي منزوي

واسط، زاب براي افريقيه.

اقليم‌ها چهارده تا هستند، شش تا عربي است: جزيرةالعـرب، عـراق، أئـور، شـام (سوريه(مصر، مغرب (شمال آفريقا) و هشت اقليم عجمي است: خاوران، ديلـم، رحـاب، جبال، خوزستان، فارس، كرمان، سند. هر اقليم را چند خوره است، و هر خـوره را چنـد قصبه و هر قصبه را چند مدينه است، مگر جزيره و خاوران و مغـرب كـه هـر كـدام دو مصر دارد و هر مصر قصبه خوره خود است، ولي هر قصبه مصر نباشد. هـر خـوره بنـام مصر آن خوانده مي‌شود مگر در چهارتاي نخست و منصورة و سه‌تـاي واپـسين. مـن در اينجا از خاوران آغاز مي‌كنم و بسوي مغرب مي‌روم:

مصرها: سمرقند، ايرانشهر، شهرستان، اردبيل، همدان، اهـواز، شـيراز، سـيرجان، منصورة، زبيد، مكة، بغداد، موصل، دمشق، فسطاط، قيروان، قرطبه است. و باقي هفتاد و هفت قصبه باشند: بنجكت، نموجكت، بلـخ، غـزنين، بـست، زرنـج، هـرات، قـاين، مـرو، يهوديه، دامغان، آمل، بروان، اتل، مراغه، دبيل، ري، يهوديه، سوس، جندي‌شاپور، تـستر، عسكر، دورق، رامهرمز، أرجان، سيراف، دارابجرد، شهرستان، اصطخر، أردشير، نرماسـير، بم، جيرفت، بنجبور، قزدار، ويهند، قنوج، ملتان، صـنعاء، بـصرة، كوفـه، واسـط، حلـوان، سامرا، آمد، رقه، حلب، حمص، طبريه، رمله، صغر، فرمـا، بلبـيس، عباسـيه، اسـكندريه، اسوان، برقه، بلرم، تاهرت، فاس، سجلماسه، طرفانه. اينك باز گرديم به ذكر مدينـه‌هـا كه اطراف قصبه‌ها هستند. پس نخست حاجب = قصبه را ياد كنم و سپس

كشم را دارد.

دارابجرد: طبستان، كردبان، كرم، يزدخواست را دارد.

رستاق: روستايي است كه برك، ازبراه، سنان، جويم ابواحمد، اصبهانات را دارد.

شيراز: بيضا، فسا، مص، كول، جور، كارزين، دشت بارين، جـم‌جوبـك، جمكـان، كورد، بجه، هزار آبك را دارد.

شهرستان: دریز، کازرون، خره، نوبندگان، کاریان، کندران، توز، زمأ، کراد، گنبذ، خشت را دارد.

اصطخر: هرات، میبذ، مائین، فهرج، حیره، سروستان، اسبانجان، بوان، شهر بابك، اورد، الرون، دهاشتران، خرمه، ترك‌نیشان، صاهه را دارد.

بردسیر: ماهان، کوغون، زرند، جنزرود، کوه، بیان، قواف، زاور، اناس، خوناوب، غبیرا، کارشتان را دارد.

خبیص: ناحیت آنجا است، شهرهایش: نشك، کشید، کوك، کثروا است.

و از تك شهرهایش: جنزرود، فرزین، ناجت، خیر، مرزقان، سورقان، مغون، جیروقان است.

سیرجان: بیمند، شامات، واجب، بزورگ، خور، دشت برین، کشیستان را دارد.

نرماسیر: باهر، کرك، ریکان، نسا، دارجین را دارد.

بم: دارژین، طوشتان، اوراك، مهرکرد، راین، مائین، رائین را دارد.